

Правове регулювання діяльності колекторських компаній в Україні

О.В. Двірська
асистент кафедри
цивільно-правових
дисциплін,
ВНЗ «Університет
економіки та права
«КРОК»

У статті розглянуто проблеми, пов'язані з правовим забезпеченням і регламентацією колекторської діяльності. Досліджено деякі питання історії стягнення прострочених заборгованостей. Проаналізовано напрями колекторських послуг, а також проект закону «Про заборону надання колекторських послуг щодо фізичних осіб-боржників».

В статье рассмотрены проблемы, связанные с правовым обеспечением и регламентацией коллекторской деятельности. Исследованы некоторые вопросы истории взыскания просроченных задолженностей. Проанализированы направления коллекторских услуг, а также проект закона «О запрете предоставления коллекторских услуг в отношении физических лиц-должников».

The article is sanctified to consideration of the problems related to the legal providing and regulation of collector activity. During consideration of the indicated problems some questions of history of penalty of outstandings debt, analysed directions of collector services, analysed project of law «On prohibition of grant of collector services of relatively physical persons-debtors», were investigational.

Ключові слова: колекторська діяльність, колекторські послуги, боржник, стягнення заборгованості.

Постановка проблеми

Кризові явища в кредитно-фінансовій сфері України призвели до різкого збільшення заборгованості населення за кредитами та обумовили появу нового виду послуг, спрямованих на примушування суб'єктами господарювання (колекторами) громадян (позичальників) виконати цивільно-правові зобов'язання перед фінансовими установами.

Аналіз результатів діяльності колекторських компаній свідчить, що банками (кредиторами) з метою погашення проблемної заборгованості надається зазначеним суб'єктам господарювання право вимагати від боржників виконання зобов'язань за кредитними договорами на користь фінансових установ.

Разом з тим, зазначений вид діяльності не знайшов чіткого нормативно-правового врегулювання в системі чинного законодавства України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питання, пов'язані з колекторською діяльністю, досліджували такі науковці, як:

Н. Яковлева, А. Нікітюк, К. Ларіонова [10–12]. Законодавче регулювання правового статусу діяльності колекторських фірм в Україні відсутнє, але така діяльність не заборонена, отже, вона є можливою.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

Однак вказане питання є малодослідженим: принципи і характер такої діяльності постійно змінюється та є неоднорідними, адже дії колекторських фірм законодавчо не закріплені.

Формулювання цілей статті

Метою публікації є дослідження порівняльно-правових історіографічних питань колекторської діяльності, розкриття понять «колекторська діяльність», «колекторські послуги», вивчення проблем більш чіткого регулювання діяльності колекторських компаній на законодавчому рівні.

Виклад основного матеріалу дослідження

Колекторство – це засноване на законі конвеєрне стягнення великої кількості переважно однотипних (однакова кількість

однотипних документів, які підтверджують борг і різняться лише персональними даними позичальника) та безперечних боргів (немає про що сперечатися з боржником: останній повинен повернути гроші і сплатити нараховані відсотки та санкції) [12, с. 31].

Для України колекторська діяльність – явище поки що незвичне, хоча відповідні компанії вже працюють. Основне їхнє завдання – професійне стягнення проблемних заборгованостей, або «вибивання» боргів цивілізованими методами.

Збирати борги або сприяти їхньому поверненню – найдавніший бізнес, який завжди був основним хлібом юристів, адвокатів і, звичайно, злочинців. Але нещодавно й за дуже короткий проміжок часу кількість невиконаних грошових зобов'язань громадян і організацій перед своїми кредиторами зросла багаторазово. Не останню роль відіграє в цьому високий попит споживчого кредитування та вплив світової фінансової кризи. Споживчі кредити є найбільш перспективним, але й найбільш ризиковим сегментом ринку банківських послуг.

Уступка права вимоги існує в законодавстві кілька тисяч років, з часу існування римського права. Заміна кредитора або боржника в Стародавньому Римі в період республіки вважалася абсолютно неприпустимою, але з розвитком господарських правовідносин це призвело до гальмування товарообмінних процесів. Тому для задоволення інтересів суспільства римляни стали застосовувати новацію – заміну сторін шляхом скасування старого зобов'язання й укладення нового з дотриманням усіх вимог: присутності сторін, згоди боржника та кредитора, а у випадках забезпечення зобов'язання заставою чи поручительством необхідно було знову внести заставу або домовитися з поручителем. Звичайно, досить часто укласти нове зобов'язання на тих же умовах було важко з огляду на незацікавленість боржника, поручителя чи заставодавця.

Для врегулювання цієї складної ситуації римляни звернулися до процесуальних норм. У римському праві допускалося ве-

дення судової справи через представника (*cognitor*), причому особливістю таких правовідносин було те, що представник, отримуючи доручення позивача, вів справу від свого імені. Таким чином, у разі задоволення позову представник отримував увесь борг на власне ім'я. І лише потім представник у порядку звітування передавав все отримане кредитор, а представник боржника, у разі стягнення з нього певної суми, звертався до останнього з вимогою про відшкодування стягнутої суми.

Цей механізм став основою для зародження нового інституту римського права – *цесії*. *Цесією* (*cessio*) називалася пряма уступка права вимоги. При *цесії* кредитор, який бажав передати свої права третій особі (*цедент*), призначав цю особу (*цесіонарія*) своїм представником у суді та зазначав, що *цесіонарій* має право залишити все, що було стягнуто за позовом, собі. Таким чином, представник міг отримувати з відповідача-боржника весь борг, але кредиторів його не повертати. Так досягався той же результат, що й при класичній уступці права вимоги.

Разом з тим, механізм *цесії* містив у собі й певні вади, оскільки не був розроблений для окремих правовідносин, а просто пристосований до них. Так, договір поруки, що укладався між *цедентом* і *цесіонарієм* (*mandatum agendi*), міг бути в будь-який момент скасований *цедентом* в односторонньому порядку. Тобто, якщо кредитор змінював своє рішення, *цесія* визнавалася такою, що не відбулася. Крім того, вона припинялася зі смертю *цедента*, оскільки зникало представництво. Боржник також міг сплатити свій борг не через представника, а безпосередньо кредиторів, а він у свою чергу міг відмовити представнику. Платіж, здійснений безпосередньо, вважався дійсним і припиняв зобов'язання.

Таким чином, *цесіонарій* міг почуватися спокійно тільки у разі, коли отримав усе від боржника і сума боргу перейшла до його власності.

Для врегулювання цієї ситуації в період принципату поширилася практика повідомляти боржникові про здійснення *цесії* (*denuntiatio*). За такого стану речей борж-

ник уже захищався від можливого позову з боку кредитора і сплата боргу ним безпосередньо кредиторів виключалася. Становлення інституту цесії завершилося за імператора Олександра Севері – виконання боргу на користь кредитора (цедента) не погашало зобов'язання боржника перед представником (цесіонарієм). Крім того, у разі смерті цедента або його відмови від представництва, цесіонарій отримував самостійний позов. Суть його була такою ж, що і у цедента, з тією різницею, що в формулу позову вводилася фікція (цесіонарій визнавався нібито спадкоємцем цедента).

Але, як в сучасному праві правові норми стародавнього Рима містили певні обмеження щодо здійснення цесії: не могли передаватися особисті права, також права, з приводу яких уже подано позов, тощо.

Перші колекторські агентства з'явилися в США, де цей бізнес зародився ще в 60-х рр. минулого століття, а вже на початку 80-х поширився Європою. Нині колекторських компаній там більше, ніж банків (близько 6,5 тис. у США й близько 10 тис. у країнах Євросоюзу). Діяльність таких агентств регулюється спеціальним нормативним актом (Fair Debt Collection Practices Act). Відпрацьовано стійку процедуру роботи банків із проблемними кредитами. У перший місяць виникнення неплатежу банк діє самостійно – телефонує боржникові з проханням сплатити борг. Якщо останній швидко реагує на це, то кредитну лінію може бути відновлено. На 30-й день заборгованості кредит визнається проблемним, на цю суму нараховують підвищені відсотки, штрафи. Якщо боржник погасить кредит, то він може бути відновлений, але це відбувається приблизно в 30% випадків.

Дев'яностий день – останній, коли банки працюють із проблемним кредитом. На 91-й день справу доручають незалежному колекторському агентству, а сам кредит блокується. І якщо навіть позичальник погасить свій борг, кредитний продукт усе одно не відновлюється.

На 210-й день боргу інформація про боржника надходить із колекторського

агентства в кредитне бюро, де на нього заводять справу.

На Заході більшість колекторів працюють із кредиторами за договором цесії – поступки прав вимоги, тобто викупувають борги. Це вигідно і банкам, і колекторським агентствам. Банки рятуються від простроченої дебіторської заборгованості, яка негативно впливає на їхню звітність. Однак, купивши борг, колектор отримує й ризик повного або часткового його неповернення, тому ціна поступки прав вимоги істотно нижча від номіналу. Так, у США борг купують приблизно за 10% його вартості, тобто з дисконтом у розмірі 90%. У Європі, де більш ліберальне законодавство щодо позичальників-фізичних осіб, – і за 5-7%.

У Росії колекторська діяльність зародилася порівняно недавно. Перші компанії зі збору боргів з'явилися на початку 90-х рр., не називаючись власне колекторними. Вони створювалися як юридичні та фінансові компанії, що займалися взаємозаліками тощо, при цьому спеціалізувалися, зокрема або переважно, і на стягненні боргів. Масового ж характеру колекторська діяльність набула в Росії лише у XXI столітті. Це, передусім, пов'язано з розвитком економіки, бізнесу, з потребою ринку в такій послугі, а також із зростанням споживчого кредитування.

Колекторні компанії стягають, як правило, безперечну заборгованість (підтверджену необхідними документами) шляхом здійснення послідовних дій зі збору боргів. Це, як правило:

- 1) попередня робота колекторського центру: СМС, інформування боржників;
- 2) надсилання листів-повідомлень боржникам, які не відгукнулися на телефонні дзвінки;
- 3) виїзд за адресою й особисте інформування боржника;
- 4) пошук боржників, що переховуються, збір додаткової інформації про них;
- 5) судове стягнення.

Основний акцент колекторські компанії роблять на досудове стягнення боргів. Як показує практика, у процесі здійснення своєї діяльності колектори, передусім, ви-

користують методи, які могли б вплинути на боржників і допомогти усвідомити юридичні наслідки їхніх незаконних дій, а саме – нагадують і попереджають боржників про:

1) кримінальну відповідальність за ст.ст. 177, 159 і 165 Кримінального кодексу Російської Федерації. Але до добросовісного позичальника, який не оформляв кредит за підробленими документами і навіть намагався виплатити його, але потрапив у важку життєву ситуацію і чий борг не перевищує «особливо великого розміру» у 250 тис. рублів, ці статті незастосовні;

2) передачу справи до суду, а також про те, що заборгованість значно збільшиться за рахунок сплати судових витрат. Звичайно, це так, але судовий процес може бути вигідний самому боржникові: безумовно, на якусь суму заборгованість збільшиться, проте можна захищати свої права й істотно понизити розмір суми, що стягається. У суді також можна оскаржувати розмір штрафних санкцій або неустойки, особливо, якщо вона значно перевищує суму кредиту.

3) терміни позовної давності. Часто лякають тим, що цей термін необмежений і банку вигідно подавати до суду тоді, коли відсотки зростуть до значної суми. Насправді згідно з чинним законодавством термін позовної давності становить три роки, а якщо банк його пропустив, то стягнути вже нічого не зможе;

4) внесення поправок до ст.ст. 176 і 177 КК РФ про зміну розміру «особливо великого збитку». Нині він становить 250 тис. рублів, але зацікавлені представники банків внесли 31 жовтня 2008 р. до Державної Думи РФ пропозицію про зниження розміру особливо великого збитку до 10 тис. рублів.

На сьогодні існують колекторські та юридичні компанії зі збору боргів, принципової відмінності між якими немає. Усе залежить від методів і технологій стягнення, які використовує компанія. При цьому колектори-фахівці зі стягнення боргів – це не обов'язково юристи, ними можуть бути люди будь-яких професій. Основне їхнє завдання – повернення боргу.

Оскільки борги переважно стягаються в досудовому порядку, колектори повинні володіти навичками проведення переговорів і методами переконання. Якщо колекторами виступають юристи, то вони мають деяку перевагу в роботі з боржниками, оскільки можуть пред'явити претензії кваліфіковано.

Нині передбачається розроблення проекту федерального закону «Про колекторську діяльність», яким передбачається врегулювати таку діяльність: точно встановити вимоги, що пред'являються до колекторських агентств і самих колекторів.

На сьогодні в Росії представлено два напрями колекторських послуг – кредитний і корпоративний.

Кредитне колекторство є стягненням великого об'єму безперечної однотипної заборгованості. Воно актуальне для банків, страхових компаній, підприємств ЖКГ, тобто організацій, боржниками яких є фізичні особи.

Корпоративне колекторство – стягнення боргів, що виникли внаслідок відносин між організаціями. У цьому разі характеристики заборгованості (однотипність, безперечність) відходять на другий план, а найбільш значимою умовою стає комплексність послуг, що надаються, тобто сукупність юридичних, інформаційних, психологічних способів впливу на боржника з метою повернення заборгованості.

Корпоративне колекторство затребуване лізинговими та факторинговими компаніями, великими оптовими постачальниками тощо. Також існують деякі інші види колекторських агентств. На російському ринку найбільш поширеними є банківські, охоронні та юридичні колекторські агентства. В основному вони відрізняються способом походження (утворені з правих, фінансових структур), кадровим складом, основними та додатковими послугами.

Нині повноваження суб'єкта колекторської діяльності визначаються договорами між ним (суб'єктом) і кредиторами, що укладаються в письмовій формі та повинні відповідати вимогам, встановленим Цивільним кодексом РФ.

Колекторські агентства найчастіше

провадять діяльність на підставі двох договорів: доручення (агентський договір) і про поступку права вимоги (цесія). Але найбільш зручним і часто використовуваним на практиці все-таки є агентський договір.

Колекторська діяльність здійснюється на відшкодувальній основі. Вартість послуг колекторів залежить, як правило, від давності утворення заборгованості та об'єму боргів, що передаються на стягнення, і може становити від 10-50% загальної суми стягнутих боргів. У середньому розмір комісії становить 15-30%.

Що стосується законодавчого регулювання (правових підстав) діяльності колекторських фірм в Україні, то відповідний спеціальний законодавчий акт відсутній. Колекторська діяльність тісно межує з кримінально карними діями разом з іншими порушеннями законодавства.

Так, за кредитним договором банк або інша фінансова установа зобов'язується надати кошти (кредит) позичальникові в розмірі та на умовах, визначених договором, а позичальник зобов'язується повернути кредит і сплатити відсотки. Цивільним кодексом України встановлено, що кредитор у зобов'язанні може бути замінений іншою особою внаслідок передання ним своїх прав іншій особі за правочином (відступлення права вимоги), правонаступництва, виконання обов'язку боржника поручителем чи заставодавцем (майновим поручителем) або виконання обов'язку боржника третьою особою.

Частина 3 ст. 512 Цивільного кодексу України містить положення, згідно з яким кредитор у зобов'язанні не може бути замінений, якщо це встановлено договором або законом. Так, колекторська компанія може діяти від імені банку (кредитора) на підставі договору доручення, комісії або надання послуг за певну винагороду. У такому разі банк разом із наданням колектору права вчинити певні юридичні дії щодо стягнення з боржника заборгованості передає також інформацію про клієнта-боржника. При цьому ст. 1076 Цивільного кодексу України встановлено, що банк гарантує таємницю банківського рахун-

ку, операцій за рахунком і відомостей про клієнта. Відомості про операції та рахунки можуть бути надані лише самим клієнтам або їхнім представникам. Іншим особам, у тому числі органам державної влади, їхнім посадовим і службовим особам такі відомості можуть бути надані виключно у випадках та в порядку, встановлених Законом України «Про банки і банківську діяльність».

Вказаним законом встановлено, що банківською таємницею, зокрема, є відомості про банківські рахунки клієнтів та їхній фінансово-економічний стан тощо. Приватні особи та організації, які при виконанні своїх функцій або наданні послуг банку безпосередньо чи опосередковано отримали конфіденційну інформацію, зобов'язані не розголошувати цю інформацію та не використовувати її на свою користь чи на користь третіх осіб [7, ст. 60]. Стаття 62 цього ж закону визначає порядок розкриття банківської таємниці, відповідно до якого інформація, що містить банківську таємницю, розкривається банками на письмовий запит або з письмового дозволу власника такої інформації; на письмову вимогу суду або за рішенням суду органам прокуратури, Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ та деяким іншим державним органам.

Банки, намагаючись обійти вищевказані норми, практикують безпосереднє зазначення в кредитному договорі пункту про передачу інформації про позичальника (з його згоди) третім особам для стягнення заборгованості в разі її прострочення.

Якщо ж у кредитному договорі такий пункт не був передбачений, то банк до недавнього часу не мав права передавати інформацію колектору. Банк отримав право надавати інформацію, яка містить банківську таємницю, приватним особам та організаціям для забезпечення виконання ними своїх функцій або надання послуг банку відповідно до укладених між такими особами (організаціями) та банком договорів, у тому числі про відступлення права вимоги до клієнта, за умови, що передбачені договорами функції та/або послуги стосуються діяльності банку, яку він здій-

снює відповідно до ст. 47 Закону України «Про банки і банківську діяльність».

Як показує практика, колектори діють також шляхом впливу не лише на боржника, а й на членів його родини, близьких, співробітників тощо. При цьому необхідною передумовою вчинення такого впливу є наявність інформації про цих осіб, їхні телефони, адреси місця проживання та роботи. Однак, відповідно до Закону України «Про інформацію», інформація про особу охороняється законом [5, ст. 23]. А конституцією визначено, що ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України [1, ст. 32]. Отже, збирання, зберігання, використання та поширення особистої інформації про особу без її згоди є прямим порушенням чинного законодавства.

Кримінальним кодексом України передбачено відповідальність за вимогу передачі чужого майна чи права на майно або вчинення будь-яких дій майнового характеру з погрозою насильства над потерпілим чи його близькими родичами, обмеження прав, свобод або законних інтересів цих осіб, пошкодження чи знищення їхнього майна або майна, що перебуває в їхньому віданні чи під охороною, або розголошення відомостей, які потерпілий чи його близькі родичі бажають зберегти в таємниці, тобто за вимагання [2, ст. 89].

Отже, навіть якщо в кредитному договорі є пункт про можливість передачі інформації про позичальника (з його згоди) третім особам для стягнення заборгованості в разі її прострочення, а у колекторської компанії є право на отримання такої інформації, це не дає права колектору, порушуючи норми чинного законодавства, втручатися в особисте та сімейне життя, а тим більше вести незаконний збір інформації про близьких, знайомих і дискредитувати особу за місцем роботи.

Останнім часом набула поширення практика залучення шляхом посередництва колекторських організацій, предметом діяльності яких є реалізація права вимоги на користь банків виконання боржниками зобов'язань за кредитними договорами.

У зв'язку з цим Міністерство юстиції України звернулося до Національного банку України з пропозицією ініціювати розгляд цього питання на засіданні правління Національного банку України та вжити заходів банківського впливу та банківського регулювання.

Зокрема Міністерство юстиції України зауважило, що здійснення колекторської діяльності передбачає передачу банками відповідним організаціям права вимоги на користь банків виконання боржниками зобов'язань за кредитними договорами. У свою чергу, такі дії набувають ознак передачі банком колекторській організації своїх прав, які виникли на підставі кредитного договору. Проте, відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» банк провадить виключний вид діяльності.

Як відомо, право вимоги банк може передати за договором факторингу.

Так, відповідно до Цивільного кодексу України за договором факторингу (фінансування під відступлення права грошової вимоги) одна сторона (фактор) передає або зобов'язується передати кошти в розпорядження другої сторони (клієнта) за плату, а клієнт відступає або зобов'язується відступити факторові своє право грошової вимоги до третьої особи (боржника) [3, ст. 1077].

Водночас, Законом України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» факторинг вважається фінансовою послугою (ст. 4). А закон передбачає право надавати фінансові послуги лише фінансовим установам, а також, якщо це прямо передбачено законом, фізичним особам – суб'єктам підприємницької діяльності. При цьому, фінансовими установами є юридичні особи, які відповідно до закону надають одну чи декілька фінансових послуг та які внесені до відповідного реєстру в порядку, встановленому законом [8, ст. 5].

Також, на думку Міністерства юстиції України, залучення банками колекторських організацій для вимагання виконання зобов'язань боржниками за кредитними договорами можливе лише за наяв-

ності письмового запиту або письмового дозволу боржника на розкриття банківської таємниці. За інших умов така діяльність порушує права та охоронювані законом інтереси громадян і може кваліфікуватися як злочин, передбачений, зокрема, ст. 182 Кримінального кодексу України, що передбачає відповідальність за порушення недоторканності приватного життя, ст. 189 – за вимагання, ст. 355 – за примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань.

На сьогодні відсутнє законодавче визначення колекторських послуг. Відповідно до практики їх розуміють як вчинення дій, спрямованих на забезпечення виконання боржником існуючих грошових зобов'язань перед кредитором. При цьому, стягненню боргу може передувати його викуп колекторською організацією у кредитора.

Сфери колекторської діяльності насамперед повинні включати стягнення боргів, що виникли перед:

- банківськими та небанківськими фінансовими установами (кредитними спілками, страховими компаніями тощо);
- підприємствами житлово-комунального господарства;
- торговими та промисловими підприємствами.

Отже, відносини у фінансовій сфері щодо колекторської діяльності регулюються Конституцією України, Кримінальним кодексом України, Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України, Законами України «Про банки і банківську діяльність», «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», «Про державну податкову службу в Україні», «Про інформацію», «Про захист персональних даних», нормативно-правовими актами Національного банку України та Кабінету Міністрів України. Але питання більш чіткого регулювання діяльності колекторських компаній на законодавчому рівні залишається актуальним.

Не менш гострою є проблема захисту фізичних осіб-боржників. На початку листопада 2011 р. Верховною Радою було за-

реєстровано проект закону «Про заборону надання колекторських послуг щодо фізичних осіб-боржників» (№ 9379). У першу чергу, документом пропонується ввести заборону на надання колекторських послуг щодо фізичних осіб-боржників, а також закріпити визначення колекторських послуг і внести зміни до низки законодавчих актів. Визначено й відповідальність за порушення законодавства у сфері колекторської діяльності, починаючи з величезного (8 тис. мінімальних заробітних плат) штрафу і закінчуючи припиненням діяльності. На думку автора законопроекту, цивілізований ринок колекторських послуг за відповідного законодавчого врегулювання дасть змогу забезпечити нормальне функціонування як фінансового, так і реального сектору економіки.

Автори спробували перетворити колекторство на щось за зразком довідкової служби. За текстом документа, колекторські послуги – це майже виключно спілкування з боржником, його родиною, роботодавцем та іншими особами. Тобто, силові дії чи інші види тиску на людей законом уже не передбачені.

Однак навіть на ці послуги буде накладено тимчасову заборону, що триватиме до розроблення спеціального закону. До того часу може бути введено відповідальність за колекторство у вигляді штрафу в розмірі 8 тис. мінімальних зарплат, а за повторне порушення – ліквідація колектора як юридичної особи.

На думку авторів, діяльність колекторів дуже нервує людей, однак найголовнішим є те, що при «вибиванні» боргів колектори порушують багато законів.

У пояснювальній записці автори подали приклад роботи колекторів у три етапи. «На першому (soft collection) зазвичай телефонні дзвінки відбуваються як удень, так і вночі, а листи, що надсилаються боржникові, містять погрози й залякування. Більше того, колектори тиснуть на неплатників шляхом «знайомства» з їх близькими та родичами, а також шляхом повідомлення на роботу про наявність у неплатника невиконаного зобов'язання», – ідеться в записці.

Якщо цей етап не приносить бажаного результату, колектори переходять до другого – *hard collection*. Вони можуть приходити до боржника додому, демонструвати копію позовної заяви до суду без фактичного подання позову та заяви до міліції щодо вчинення боржником шахрайства чи іншого злочину. Також у цей час на боржника здійснюється психологічний тиск.

І лише на третьому етапі (*legal collection*) колектори звертаються до суду. Це майже визнання того, що вони програли, бо зазвичай таким шляхом практично неможливо повернути кошти.

Законодавчо запроваджується тимчасова заборона надання колекторських послуг щодо фізичних осіб-боржників, виходячи з конституційних принципів пріоритету прав і свобод людини і громадянина, захисту моральності, заборони використання власності на шкоду людині і суспільству, захисту прав боржників, щодо яких проводиться діяльність зі стягнення заборгованості за діючими зобов'язаннями з боку суб'єктів колекторської діяльності.

Проект закону також пропонує визначити термін «колекторські послуги», відповідальність за порушення цього закону та внести зміни до Законів України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» та «Про державну податкову службу в Україні» з метою розширення повноважень відповідних державних уповноважених органів у частині подання до судів позовів про застосування санкцій, пов'язаних із заборною надання колекторських послуг щодо фізичних осіб-боржників.

Прийняття законопроекту дасть змогу вдосконалити чинне законодавство у фінансовій сфері щодо колекторських послуг та скласти підвалини їх цивілізованого ринку.

Висновки

Звичайно, порівняно з розвиненими країнами ринок колекторських послуг в Україні виглядає порожнім. Наприклад, у США на сьогодні, за даними Commercial Collection Agency Association, колекторських агентств більше, ніж самих банків.

Але в Америці цей бізнес почав розвиватися раніше, а також він усебічно врегульований законами. Таким чином, колекторська діяльність на сучасному етапі розвитку економіки України набуває самостійного значення, починає розвиватися й ускладнюватися.

Підбиваючи підсумки, хотілося б зазначити деякі плюси та мінуси появи цієї діяльності в Україні.

Позитивним є те, що:

1. Наша країна поступово виходить на новий, європейський рівень розвитку економіки.

2. Поява колекторської діяльності надасть величезну допомогу банкам щодо повернення боргів, не відволікаючи їх від основної діяльності, дасть змогу попередити та зменшити умисне неповернення грошових зобов'язань.

3. Розвиток такої діяльності в рамках конкурентного ринку є необхідною умовою існування сучасної фінансово-кредитної системи України.

4. Колекторська діяльність дасть можливість вирішувати більшість суперечок у досудовому порядку, що розвантажить роботу судів.

5. Завдяки такій діяльності громадяни можуть звертатися до колекторів щодо витребування боргу у разі сімейних, трудових та інших спорів.

Негативним у цій діяльності на сучасному етапі є відсутність певної законодавчої бази, що врегулювала б функціонування колекторів, які нині працюють на незаконних підставах і в незаконний спосіб.

Тому необхідно найближчим часом ухвалити відповідні закони, щоб, по-перше, попередити здійснення ряду злочинів, застерегти громадян від дій шахраїв і незаконного втручання в їхню особисте життя; по-друге, розмежувати на законних підставах повноваження колекторів та інших державних органів, а також визначити міру їх співпраці та невтручання в справи один одного.

Отже, діяльність колекторів спрямована на те, щоб покращити платіжну дисципліну. Законодавство України регулює діяльність колекторів лише частково, однак

якщо колектори діють в інтересах кредиторів, у рамках правового поля, не порушують прав боржників, то їхня діяльність відповідає чинному законодавству. Тому доцільно законодавчо визначити поняття «колекторська діяльність», чітко врегулювати способи надання послуги щодо стягнення заборгованості на території України, визначити права всіх сторін: кредитора, боржника та колектора. Колекторські компанії можна порівняти з юридичними, діяльність яких не врегульована єдиним законодавчим актом. Проте діяльність як тих, так і інших є легітимною, якщо вони дотримуються при її здійсненні чинного законодавства.

В європейських країнах не існує однозначної думки про існування нормативно-правової бази, що пов'язана з повернен-

ням заборгованості, однак всі дії колекторів регламентовані певними нормативно-правовими актами. Тобто не завжди в законодавстві держави присутній окремий закон. Однак при цьому дії компаній, що займаються поверненням заборгованості, чітко визначені.

На думку автора, недостатньо одного нормативно-правового акта, який регулюватиме колекторську діяльність, оскільки процес цієї діяльності є дещо ширшим і зачіпає не лише практику досудову, як-от: надсилання повідомлень про існування заборгованості, а також практику судового стягнення заборгованості. Єдиний документ важко зробити універсальним і зафіксувати різнопланові права та вимоги до колекторського бізнесу, кредиторів і боржників.

Список використаних джерел

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 141.
2. Кримінальний кодекс України (від 05.04.2001 № 2341-III) // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – С. 131.
3. Цивільний кодекс України (від 16.01.2003) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №40. – С. 356.
4. Господарський кодекс України (від 16.01.2003) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №18. – С. 144.
5. Закон України «Про інформацію» (від 02.10.1992) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – С. 650.
6. Закон України «Про державну податкову службу в Україні» (від 04.12.1990; у ред. від 24.12.1993) // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 15. – С. 84.
7. Закон України «Про банки і банківську діяльність» (від 07.12.2000) // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 5. – С. 30.
8. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 №2664-III // Урядовий кур'єр. – 2001. – № 154.
9. Закон України «Про захист персональних даних» (від 01.06.2010) // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 34. – С. 481.
10. *Іваненко Н.* Новації банківського регулювання та нагляду у сфері кредитування / Н. Іваненко // Фінансовий ринок України. – 2008. – №1(51). – С.11-12.
11. Неповорнення кредитів як наслідок фінансової кризи / А.Б. Нікітюк, К.Л. Ларіонова // Збірник статей та доповідей II Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (14-15 травня 2009 р.) / МОНУ, Хмельницький національний університет. – С. 82-84.
12. *Яковлева Н.* Правила спілкування позичальника з колектором / Н. Яковлева // Фінансовий ринок України. – 2009. – №5(67). – С. 31.